

m.108

AJATAR

1 9 VIII 2 6

AJATAR

Ar 926 P
Ajatar

IX

0

SP₁ 108 (keasul)

Hilda Ant †

sündinud Paides 19. dets. 1907.

Astus Paide Naisgümnaasiumi aastal 1918. Siin õppis ta aastaid. Väsimatult töötas ta, et saavutada sihti, — lõpetada kool, abinõu teiste, kõrgemate sihtide saavutamiseks. Kaasõppurina oli temal küllalt tahet osavõtta meie harvastusist ja ettevõttest, nii töötas ta kaasa Noorsoo-Liidu segakooris. 1926. a. kevadel lõpetas ta kooli ühes II. lennuga. Siit läksid lahku tema ja kaaslaste teed. Kuna ta kaaslased astusid jõuküllastena ellu, oli tema osa haigevoodi ja surm 7. septembril 1926.

Nigulas

Paide Koolinoorsoo

Paide Kabinat e...
gelase eli...
koha no...
juba ka...
Sur...
del ja ka...
toimetas...
ka Paide...
leski viht...

Ta...
astus ta...
lõpetada...
õppeaastal.

Juba...
selle kesk...
keskliidu...
— vist pe...
See oli 2...
arvukalt p...

Kun...
meti uudi...
siiski sam...
uhingu...
Paide Koolinoorsoo Liit*) mille...
alal ja...
seda ju...
hemal ajal.

N...
soolilt...
sõidust...
5-dal aast...

Niipe...
noorsoo...
gevusest...
ruum ega iseloom siin pikemat...
nit ajakirja number.

Ei tunne kedagi teist sest...
javõrsunud tegelast nii elurõõmsas...
kui oli seda Nigulas Kabin.

On tõsiselt leinatav tema varane kaotus.

R. Viedebaum.

*) Koolide ühendamisel ümbernimetat J-m. P. Ühisg. Noors. Liiduks.

Nigulas Käbin †.

Paide Koolinoorsoo Liidu asutaja.

Paljuid kurvastas sõnum, mis saabus Tallinnast 21. aug. s. a.: Nigulas Käbinat ei ole enam! Raskekujuline verekihtitus oli nõudnud selle noore tegelase elu, kes hoolimata omist väheseist eluaastaist oli võitnud silmapaistva koha noorsoo-töö ja karskusliikumise esiridades ning näidand omi võimeid juba ka üliõpilaskonna omavalitsuses.

Surma puhul ilmus talle palju mälestuskirjutusi ajakirjanduse veergudel ja ka „Uudismaa“ peatselt ilmuv number, millist ajakirja K. ise kord toimetas, on pühendet päämiselt temale. Et Nigulas Käbina nimega on seot ka Paide koolinoorsoo-töö algpäevad, siis olgu talle mälestuseks öeld selleski vihus mõni rida.

Ta sündis 30. jaan. 1905. a. Virumaal. Lõpetanud Tallinas keskkooli, astus ta 1923. a. sügisel Tartu ülikooli õigusteaduskonda, mille kavatses lõpetada käesoleval õppeaastal.

Juba keskkoolipäevil võttis ta elavalt osa noorsooliikumisest, juhtides selle keskkorraldusi ja ettevõtteid. Nii oli ta 1921. a. ka E. Koolinoorsoo keskliidu juhatajaks. Ning sama aasta sügisel käis ta esimest korda Paides — vist pooleldi omal algatusel — ja esines siin kõnega noorsooliikumise üle. See oli 21. nov. 1921, tollaegse naisgümnaasiumi saalis, kuhu oli kogund arvukalt poisse ja tüdrukuid, siis veel kahest keskkoolist.

Kuna Paides polnud tookord veel ainustki õppurkoondist, oli asi mitmeti uudiseks. Nõupidamiste ja läbirääkintiste järele otsustasid kokkutulnud siiski samal õhtul ühemeelselt asutada ka Paide keskkoolidevahelise noorsooühingu. Võeti kohe vastu põhikiri ja valiti ajutine juhatus. Nii saigi teoks Paide Koolinoorsoo Liit*), mille töö olnud seni tähelepanu teeniv mitmelgi alal ja mille 5-dat aastapäeva võidakse — tänu Nigulas Käbinale — pühitada juba lähemal ajal.

N. Käbin oli hiljemgi tihti huvitet sellest, kuidas teotsevad Paide noorsooliitlased. Nii kõneles kord nende ridade kirjutajale ka PKL. aastapäevale sõidust, kuid tookord juhtus jälle nii, et pidulik pühitsemine jäi hoopis ära. 5-dal aastap. oleks ta kahtlemata Paides olnud.

Niipalju siis selle kohta, mis tähendus oli Nigulas Käbinal Paide koolinoorsoo isetegevuse algusele. Tema muust mitmekülgsest ja laialdasest tegevusest ning ta mitmeti huvitavast isikust ei luba selle väljaande piirat ruum ega iseloom siin pikemat kirjeldust. Olgu selleks juba eelpool mainit ajakirja number.

Ei tunne kedagi teist sest hiljutisest noorsooaskelduste-ajajärgust väljavõrsunud tegelast nii elurõõmsana, jõuküllasena ja andekana teoinimesena kui oli seda Nigulas Käbin.

On tõsiselt leinatav tema varane kaotus.

R. Viedebaum.

*) Koolide ühendamisel ümbernimetat J-m. P. Ühisg. Noors. Liiduks.

Kooliõe kalmul.

Eks olnud temagi noor, eks ruttanud soontes
noor veri.

Ta värises puhtas õnnes: noor süda,
tas tuikas suur mõistatus — elu.
Õrn armastus — neiule ilusaim ehe —
tal rajas hingesse kodu.

Kust tuli must karikas? —
otsus, kust tuli —
kes kuulutas tärkaval kadu?

— Kes kaitseb, kes hoiab, kes juhatab rada;
teed arvuta tähtedel piiritus laotuses säeb! —

Sa, inimlaps, kaduv, tead sa, kust tuli sul elu
Üksainus sind valvas. Ta hüüab:
Tule nüüd koju!

10. 9. 26.

Metsapoeg.

Velle surm.

Mu ajus kui kahvatand unelm
sääl mölgub üks mälestus.
Kord kevadööl õitsetulel
mul võõras mees jutustas:

Kesk lокkavaid viljavälju
kuumkõrvetav päikese all,
sääl elas suur kunstnik Võhando
ning Tahves, ta ainuke vell.
Suur kunstnik ta mängusse kõitis
kõik tunded, kõik esemed;

ta mängussa kekkipõld õitses,
siis küpses, pea pudenes.
Ta õhtule viise mängis,
ta hommikut teretas.
Ta mängu aal künnilind vaikis,
tuul nuuksus, kõrs kuulatas.

Kord koidu aal kunstnik läks
välja

Ta vellele töötas
ju eha aal tagasi olla :
ta velle nii armastas.
Noor Tahves, lahkumist kuuldes,
ta hirmunult võpatas,
kuid hirmu velle eest peites
ta vaikis, end ohjeldas.
Kui kunstnik ju kaugusse siirdus,
ta nurmi kui läbistas,
kirg, kiusatus velle siis kõitis.
Ta mõteldes värises :
„kui minagi veeretaks viisi . . .“,
ning jälle ta väriseb ;
„kas künnilind lakkab siis laulu,
tuul nuuksub, kõrs kuulatab ? . . .“
Ning argsel sammul, tas valu,
ja pillile lähineb. —
„ — kas künnilind lakkab siis
laulu . . .“
ta väriseb, seisatab — — —

Ju eha kahvatand ammu.
Suur kunstnik on koduteel.
— Üks aimdus tal kiirustab
sammu,
tad peletab, kahvatuks teeb.
Kui astub ta üle läve
kui sammas ta seisma jääb :
ta tuba nii tühi, kole. —
Ta velle otsima läeb
ning leiab ta. Rukki põllul
kesk valmivaid viljapäid
ta kummuli lamab käes viiul,
külml, elutu, kahvatand.

3. 10. 26.

Metsapoeg.

Tempelum novum.

Endale olen ma vend!
Kasvand mul mulla üsast
Keha mis Jumala Isast
on Elusaks saand.

Endale pühendan end!
Ohverdan südame kojast
hinge mis Jumala Pojast
on Lunastust saand

Endale usaldan mind!
Mõtteid mu, tarkavaid oimus
Vaimu mis Pühamast Vaimust
on Surematuks saand.

Siis aga kerkib:
Mu endas mu enda auks,
mu tuksuva südame auks,
Kolmainu Jumala auks
Tempelum novum.

N.

Ma tahaks lilli.

Ma tahaks lilli, tahaks palju lilli,
end nende sülle tahaks visata.
Ma tahaks kuulda rõõmnst kevadpilli.

Kui laps, kes emata, kes isata
kord ihkab nägu ema põlle peita
ja nutta tasa, nutta kisata,

nii ihkan vaikselt värisedes heita
su üssa kevade ja olla nii,
et lilledest mind ülesse ei leita,

ja olla vaba, olla kõigest prii!
Vaid süda tulvil õisi, tulvil lehti —
ei ükski tee siis härma hinge vii.

Ma tahaks päikses hoida silmi lahti,
et neisse asetseks ta kuldne kiir.
Mul oleks küllalt, oleks küllalt mahti

neid õisi, külluses kui kirju tiir,
ükshaaval suudelda kui armastanu —
ja kuigi lilli upuks silmapiir!

Ma tunnen sooja õnne järgi janu
just nüüd kus sügis tapab suve kuud
ma tunnen taas, ma sügist igatsenu!

Taas tahan kevadet, ei taha muud!
N,

Valusan silmapilgun.

Oli nagu midagi hurmavan
Minnes mööda ma taan.
Kõdistun minu hingen
Oo, midagi salapärasen!

Tippas sealtki ta läbi,
Kui kõndsin mööda alleen.
Jalake osutus maas laamavat käbi,
Mis pudened puust ta een.

Kui nobedan mõõdus ta taan;
Ei seisand mind ehk küll ootsin.
Ei iial täide lähe, mida lootsin
Nüüd sellest vast aru saan!

Kui teaks, kuis hingen põlen,
Kuis valu see teeb mul seen!
Vast Sinul ükskõik, mis mu hingen
Kas leek, purustus, kõik segi mul seen?!

Carly,

Vaaroo hauakambri saladus.

Osalised :

Vaaroo

Gaila, vaaroo lemmikori

Inglise teadusemees

teadusemehe naine

Aja vaim

neli pillimeest

neli tantsijannat

viis tugevat meesorja

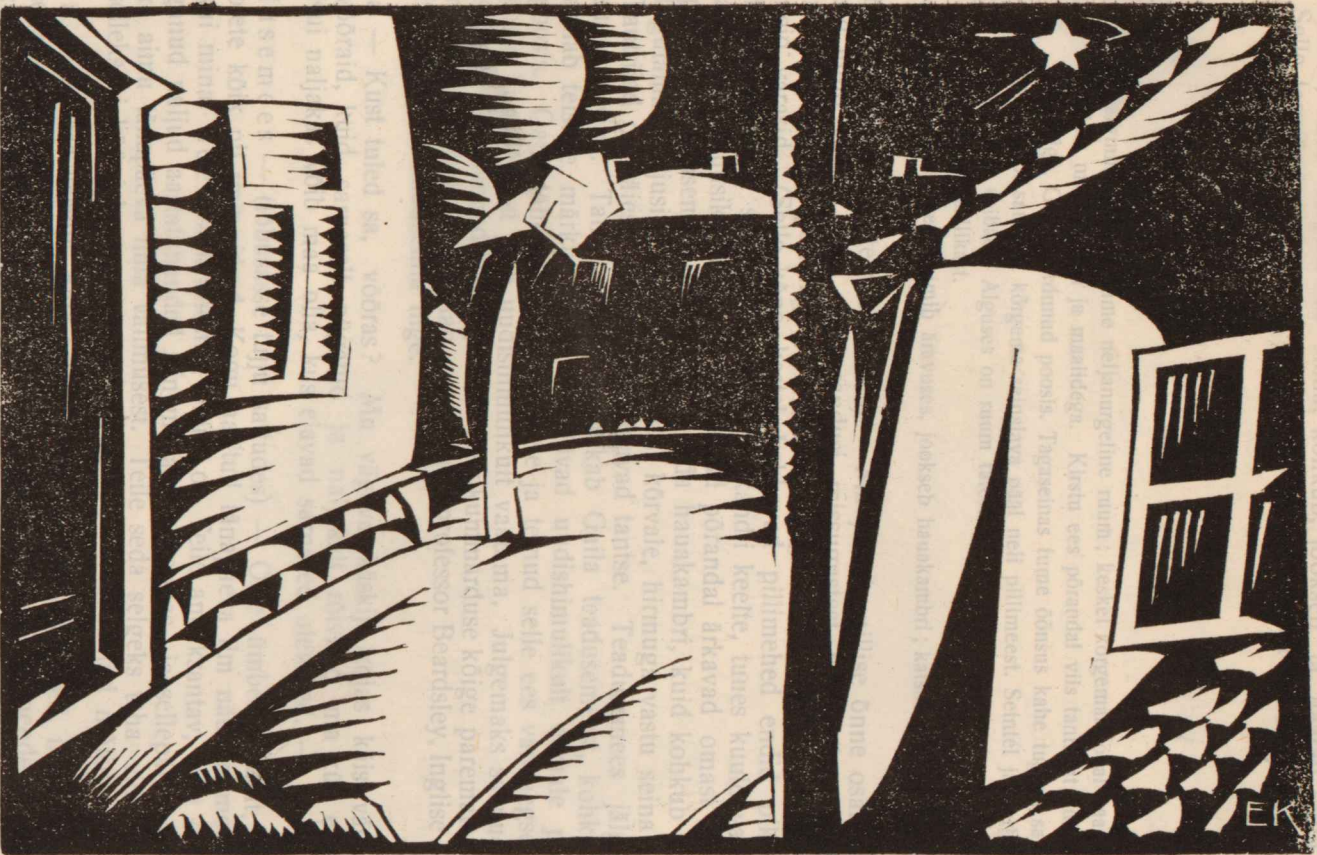
kolm töölist.

I.

Lava; maaalune käik, otse vastu suured ukсед, mis kaetud Egiptuse kujude ja kirjadega, kahel pool seintel mitmesugused kujutused, pahemal pool trepp, mis üles viib.

Teadusemees — (seistes trepi alumistel astmetel, ülespoole) — Säädke vahid käikude juurde ja pidage hoolega pärismaalasi silmas, sest nende mõttet ei paista just kõige parematena. (allaastudes) — õudsed on need salakäigud, kuid õudsemad, täis vihavaenu ja põlgust need pärismaalased. Tingimata paluvad nad salajas omi jumalaid, et need meile mõne koleda taudi kaela saadaksid ja me uurimised lõpetaksid (ringi kolades ja laternaga seinu valgustades). Sarnases koopas tulevad tahtmata meelde kõiksugu tondilood ja ebausutargutused, mis seotud juba ammust ajast vaaraode haudade avamisega. Praegu on XX. aastasada ja teadus on selgeks teinud, et pole olemas mingisuguseid vaimu ega salavõime, kes kaitseks vaaraode haudu. Kõik on olnud vaid lihtne juhus ja asjaolude kokkusattumine. Teaduse ülesanne on tuua päevavalgele muinasvarad kõige sügavamast ja salajamast maapõuest, et neid tagasianda elavaile, kes janunevad teaduse järele. (Käib ringi, katsudes seinu — kohkudes) Mis see oli! Oigas siin keegi? Ah ei, kes võiks siin olla; mu närvid on rikkes ja kõrvus kumiseb. Hirmus, sarnane töö neis maaalustes käikudes hakkab pikapääle närvide pääle käima. (Koputab uksele ja vaadates joonistusi uksele). — Ometi kord! Need märgid siin. . . Ei ole kahtlust, siin on uks, uks mis avab ühe vägevama vaaroo haua. (Istub ja teeb lahti paberirulli) — Kõik, kõik on täpselt seesama mis siin. See kuju, see silm, see õudne suur silm, tolles tumepruunis profilpääs . . . (mõttesse vajudes) — Millised varad peituvad küll selle ukse taga. Sääil on lüli inimsoo arenemisahelast, aastatuhandate minevikust. Teaduse ülesanne on koguda need üksikud lülid, neist moodustada ühine tervik-ahel, mille algus ulatab tagasi ürgaega. Uued aastasajad taovad uusi lülisid jätkates ahelat — nõnda kestab see igavesti. Kui palju võib jutustada sarnane ahel, ta üksikud lülid! Kuid vähe on selles rõõmu. Kas ei nõreta ta osad orjade higist ja verest, nende lülid õudne kõlin on sündinud sõdade koledustest, neid on ühte needinud langenute surmaeelsed karjatused, haavatute hoiged ja piinatute sajatused. Ka selle ukse tagant kostavad orjade ohked. (Paus.) — Ons mul õigus segada neid nende igaveses rahu, ons antud teadusele sarnane ülivõim, et võin toimides ta nimel murda maha selle ukse? —

Co — na pila buugab ja vert vesardab meelkohitades, sijnud valitavard...
(Jah sihv'e ette panna jaha raimesaanuli istima. Tuil laernas kasiub
pikka momentit ee teolime pinesud, siis hakkab pikku vilgimaks mi-
nema. Sijn vanaa pila aise koostisel hakkab keelema. Teadamees
kuseb, neib vanaa pila sijn koostub kokab...)

Teadusemets — Inelik, mida ma tean! Nad polsi! Ajat ni noka jil-
mid kui arata voi, need soidid • He nise sise on nitsugust het neld.
kangave valb iga naise kiest kuitid.

Õo — mu pää huugab ja veri vasardab meeleskohtades, silmad valutavad... (kätt silme ette pannes jääb rammestanult istuma. Tuli laternas kustub pikka, momendiks on täieline pimedus, siis hakkab pikka valgemaks minema. Silm vaarao pääs ukse joonistusel hakkab keerlema. Teadusemees tõuseb, näeb valgustatud silma, kohkub, jookseb ja haarab kinni silmast. Selle tagajärel taganevad ukсед iseenesest hääletult kahelepoole).

II.

Lava on järgmine: lihtne, tume neljanurgeline ruum; keskel kõrgemal kohal vaarao kivikirst toredate nikerdustega ja maalidega. Kirstu ees põrandal viis tantsijat (üks neist keskel, valge, Gaila) tardunud poosis. Tagaseinas tume õõnsus kahe tugeva samba vahel. Kahel pool sambaid kõrgema seinalava pääl neli pillimeest. Seintel ja nurkades kallid anumad ja vaibad. Alguses on ruum täiesti pime, kuid pikka saab valgustatud nägematust valgusallikast.

Teadusemees toimib ärevuses, jookseb hauakambri; katsub ühte ja teist kallisasja.

T e a d u s e m e e s — (ette välja tulles) — Mu jumal, millise õnne osaliseks lasksid mind saada! Siin on varandusi, missugustest teaduseilm undki ei või näha. Euroopa parimad muuseumid, avage omad ukсед, et vastu võtta neid varasid. (Selle kõne kestel hakkavad pillimehed endid pikka liigutama, tardunud sõrmed libisevad üle kandli keelte, tuues kuuldavale nõrku akkorde. Muusika kõveneb. Tantsijad põrandal ärkavad omast kivistunud poosist. Teadusemees tahab jälle astuda hauakambri, kuid kohkub kui näeb liigutamas kujusid ja hoiab ennast kõrvale, hirmuga vastu seina surudes. Tantsijad on täiesti ärganud ja algavad tantse. Teadusemees jälgib neid suure huviga. Tantsu lõppedes märkab Gaila teadusemeest, kohkub veidi, annab teistele märku; viimased jäävad uudishimulikult eemale plastilises poosis. Gaila läheneb teadusemehele ja teinud selle ees vanaaegse kombe järele kummardust jääb uudishimulikult vaatama. Julgemaks saanud teadusemees lööb kannad kokku ja teeb vastukummarduse kõige paremate kombe-reeglite kohaselt ja nimetab oma nime: professor Beardsley, Inglise kuningliku teaduste akadeemia liige.

G a i l a — Kust tuled sa, võõras? Mu vägeva käskija kijas käis väga palju võõraid, kuid sarnaselt püगतud ja naljakalt rõivitud ma küll ei näinud. Kui naljakas võib maa olla, kus elavad sarnased olevused. —

T e a d u s e m e e s — (lõbusasse tujju sattudes) — Otse ümberpöörduvalt, teie siin olete kõik nii imeveidrad. Kogu haritud tänapäeva ilm näeb niimoodi välja kui mina. Teie avalik imestus, preili, on Teile andeksantav, sest olete maganud paljud aastatuhanded siin maaaluses koopas, ja sellepärast pole Teil ka aimu tänapäeva ilma välimusest. Teile seda selgeks teha viiks pikale ja selleks ei küüni ka te mahajäänud, ajast ja arust läinud mõistus.

G a i l a — Võõras käskija, hoia omale omad targad teadmised, ütle mulle vaid seda — ons sul ka kijas ilusaid naisi, kes tantsivad, on nende puusad nõtked ja huuled värsked?

T e a d u s e m e e s — Imelik, mida ma kuulen! Nad polegi ajast nii maha jäänud kui arvata võis, need sõnad selle naise suus on niisugused kui neid tänapäev võib iga naise käest kuulda.

Üks tantsijatest — võõras, sa räägid endamisi, miks ei vasta sa? Tak-
haks näha su naise ja nende tantsu. Mehed niisugustes torudes kui sina
võõras ei huvita meid. Miks peidad, võõras, omad jalad neisse tuppesse?
Ons su sääremarjad ära lõigatud et oled nad mähkinud linikutesse?

Teadusemees — teeb kumarduse. — Tänan komplimendi eest. —

Gaila — (tantsija poole) — Mis ütles ta, mis eest ta tänas?

Üks tantsijaist — ei saanud aru, ei tea.

Gaila — (rõõmsalt) — kui hää, et tuli keegi, kes äratas meid. Siin umbses
poolpimedas ruumis võib lämbuda. Võõras käskija, (teeb auavalduse) vii
välja meid siit, vii meid oma kotta, tahame tantsida ja laulda sulle ja su
külalistele. (jookseb varao kirstu juurde ja vaatab sisse) tagasitulles —
lähme enne kui ärkab valitseja, ta ei lubaks meid minna, ka sind, võõras,
ei lubaks ta siit lahkuda.

Teadusemees — Ah ja, unustasin koguni, milleks tulin siia, (läheneb kirs-
tule). Ei tõmbu ükski muskel ta muumia pääs. Sooviksin aga, et temagi
tõuseks ellu. See oleks vast tõmbenumber Londoni muuseumis: elav muu-
mia. Nobeli auhind oleks mul ühel hoobil. (fantaseerides) Jah, Nobeli auhind,
elav muumia, ja need tantsijad (loeb neid) üks, kaks, kolm . . . Praegu
tantsib küll iga kümnes naine plastikat, kuid sarnane originaal grupp,
originaalse muusika saatel — ooo — see oleks vast tõmbenumber modern
ilmale.

Gaila — Ruttu, ruttu, isand, lase tuua kandetool, sest oleme tantsijad varao
kojast.

Teadusemees — Mu daamid, kuidas tahate niimodi riidetatult ilmuda välis-
ilma seltskonda, niimoodi kõlbate vaid näitelavale. Ka peaks siluma te
nurgelisi liigutusi ja peaksite õppima mõne moodsa tantsu, sest üks daam
seltskonnas ei tantsi ainult ikka ja alati mõnd igivana orientaal-tantsu.

Tantsijad — (kooris kumardades) — Võõras käskija, õpeta meid, oleme su
sõnakuulelikud orjad.

Teadusemees — Täidan Teie soovi, nii palju kui seda siin võimalik. Kõige
esmalt pean korraldama te riided enam-vähem moodi ja ajanõuete kohaselt
(kumardab Gaila poole) — tohin ma seda, armuline preili?

Gaila — (tumm vastukumardus).

Teadusemees võtab käärid taskust ja löikab Gaila pika rüü veidi pealtpoolt
põlvi maha.

Teadusemees — Käised sobivad, need võiksid jääda, aga kaela auku võib
süvendada. (Löikab ka kaelaauku suuremaks, taganeb siis kaugemale ja
silmitseb oma tööd asjatundja pilguga). — Läheb korda, päris kena, aga
mis teen ma, armuline preili, te juustega, nüüd on moodis poisipää? (teeb
kumarduse) Tohin ma, armuline preili, ka veidi te juukseid kärpida?

Gaila — (kohkunult) — Oled sa hull, võõras! Mu jumalate viha tulgu su
pääle kui julged pista selle riistapuu mu juustesse.

Teadusemees — Maitse asi, olgu siis pääle. See päehe sobib ka hästi
nende juustega.

Üks tantsijaist — Võõras käskija, miks ei näe ma su pääs ehel, mis oleks
su vägevuse märgiks. Võin anda sulle ühe (läheb ja toob hauakambri
nishest päehte ja paneb selle teadusemehe pähe).

Kõik tantsijad kumardavad.

Teadusemees — Kahju, ei ole peegeli, (taskutes otsides) näen vististi naljakas valja selles vaarao võrus: (võtab elite pääst ja pistab tasku teeb Gaila ees kumarduse). Pidin teile mõnda diskonna reegli õpetama — tohin ma paluda?

Gaila — (tunnis kumardus).

Teadusemees — Oige siis nõu... astuge siin. Läheden dema... tulen teie juure kuni... eretama. Pidage meeles... ei louse sel puhul kunagi püsti (tuleb ja teeb kumarduse).

Gaila — (sõngeb vastukumardusele põlvili ja pääga maad... tudentades teeb... lauvaid).

Teadusemees — Ma ütlesin... daam... tõuse kunagi üles.

Gaila — (püüab tõusta, kuid...)

Teadusemees — (vaatab lõpuni... püsti ei lase ka... ja utatab... kumardusele? (Gaila...)

Teadusemees — (Daamide... kätte suutlem... mu... juures. (Daamide... muusika,... näidates piil... — kas need siäl...)

Gaila — Mis asja...)

Teadusemees — (Võib... Saame... esimesi moods...)

Vaarao — (Võib... Tantsijad lähenevad...)

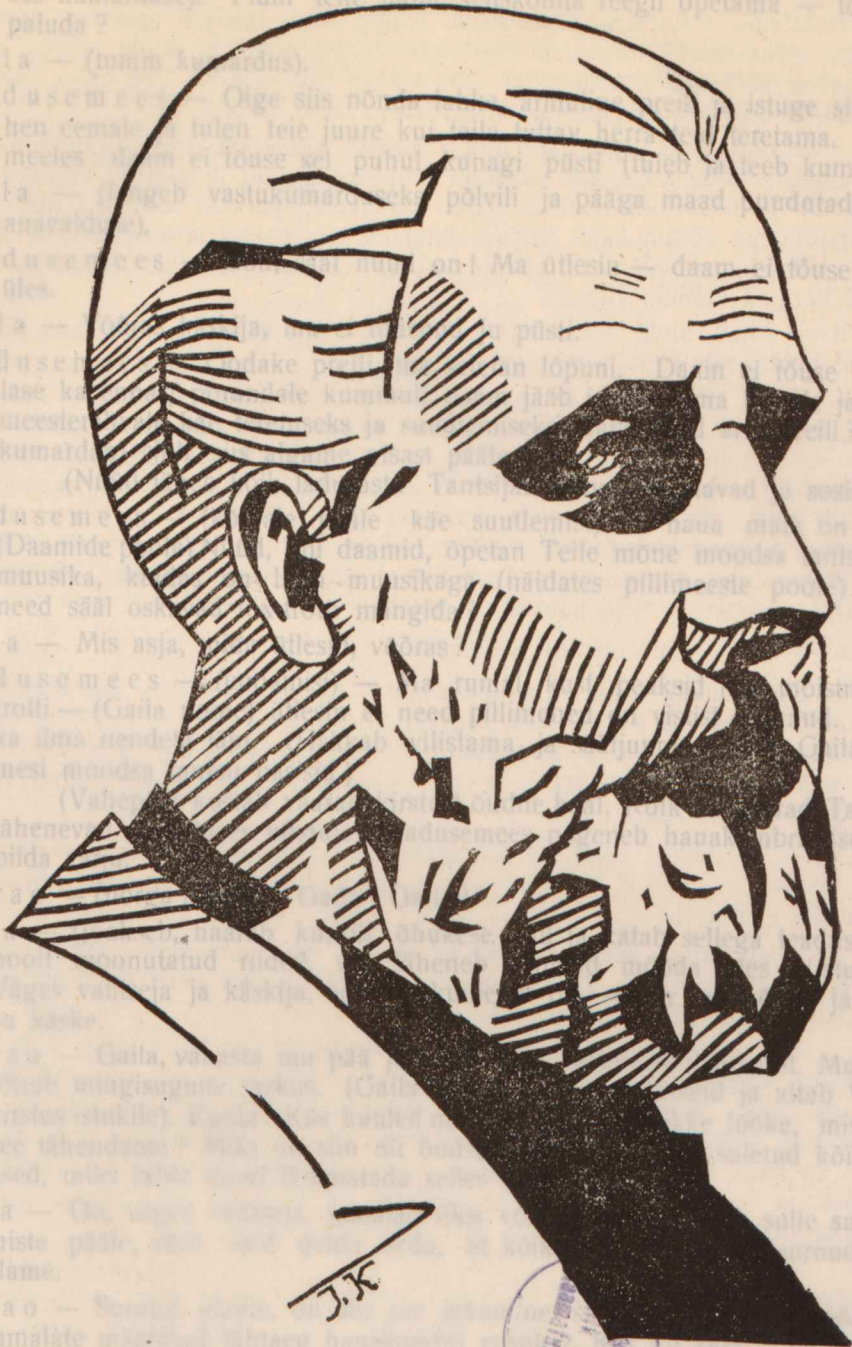
Gaila — (Võib...)

Vaarao — Gaila, võ... Mu rinda...)

Gaila — (Võib...)

Vaarao — (Võib...)

Gaila — (Võib...)

J.K

Teadusemees — Kahju, ei ole peegelt, (taskutes otsides) näen vistist naljakas välja selles vaarao võrus (võtab ehte pääst ja pistab tasku teeb Gaila ees kumarduse). Pidin teile mõne seltskonna reegli õpetama — tohin ma paluda ?

Gaila — (tumm kumardus).

Teadusemees — Olge siis nõnda lahke, armuline preili ja istuge siin. Lähen eemale ja tulen teie juure kui teile tuttav herra teid teretama. Pidage meeles: daam ei tõuse sel puhul kunagi püsti (tuleb ja teeb kumarduse).

Gaila — (langeb vastukumarduseks põlvili ja pääga maad puudutades teeb auavalduse).

Teadusemees — Noh, sääl nüüd on! Ma ütlesin — daam ei tõuse kunagi üles.

Gaila — Võõras käskija, ma ei tõusnud ju püsti.

Teadusemees — Oodake preili, ma seletan lõpuni. Daam ei tõuse püsti ei lase ka ennast põrandale kummuli, daam jääb istuma oma kohale ja ulatab meesterahvale käe teretuseks ja suudlemiseks. Saite nüüd aru, preili? (Gaila kumardab) Noh, siis algame otsast pääle.

(Nüüd läheb kõik ladusasti. Tantsijad kõrval imestavad ja sosistavad).

Teadusemees — (kõrvale pääle käe suutlemist) — haa maik on juures. (Daamide poole) Nüüd, mu daamid, õpetan Teile mõne moodsa tantsu. Aga muusika, kuidas on lugu muusikaga (näidates pillimeeste poole) — kas need sääl oskavad fox-trotti mängida ?

Gaila — Mis asja, mida ütlesid, võõras ?

Teadusemees — (endamisi) — Ma rumal, kust peaksid nad mõistma fox-trotti — (Gaila poole) ütlesin et need pillimehed on vistist uinunud. Saame ka ilma nendeta läbi. (Hakkab vilistama ja sääljuures õpetab Gailale esimesi moodsa tantsu pas'sid.)

(Vahepääl kostab vaarao kirstust õudne hää. Kõik kohkuvad. Tantsijad lähenevad aukartuses kirstule Teadusemees põgeneb hauakambri sisemusse piida varju.

Vaarao — (nõrga häälega) Gaila! Gaila!

Gaila — (jookseb, haarab kuskilt õhukese rüü ja katab sellega teadusemehe poolt moonutatud riided, siis läheneb astmeid mööda üles kirstule) — Vägev valitseja ja käskija, su sõnakuulelik ori seisab su kõrval ja ootab su kärke.

Vaarao — Gaila, vabasta mu pää ja käed neist vastikuist mähistest. Mu rinda rõhub mingisugune raskus. (Gaila harutab surnu mähiseid ja aitab Vaarao kirstus istukile). Kuula! Kas kuuled mu südame kramplike lööke, mis peab see tähendama? Miks on siin nii õudselts pime, miks on suletud kõik avaused, miks tahte mind lämmitada selles mürgises õhus ?

Gaila — Oo, vägev valitseja, jumalad üksi võiksid vastust anda sulle su küsimiste pääle, võin vaid öelda seda, et kõik, kes me olime surnud, jälle elame.

Vaarao — Surnud, elame, on siis see ärkamine surnuist, on siis möödunud jumalate määratud tähtaeg hauakambri rahule? Kas on kätte jõudnud aeg, mill vaim vabanedes maapäält võib tõusta taevaste kõrguste poole vaimude riiki? Kes lahendab mulle selle mõistatuse. (Vaikus). Te vaikite kõik, keegi ei tea, miks on suletud te huuled oma isanda ees? Kus on siis kõikteadja Aja vaim? (pikka eraldub tagaseina tühimusest tume kogu ja läheneb kirstu pääotsi).

Aja vaim — Sa kutsusid mind, ma tulin. Ei tulnud sellepärast, et olid kord vägevaim valitseja. Ma ei tunne valitsevaid vürste, ega orje, mu jalaastumisel puruneb kõik, kõik hävib. Mu sammude pikkust võib mõõta aastatuhandatega, miljonitega. Sa tahad teada, miks tunned tuksuma oma südame, miks suudad liigutada omi luiseid käsivarse ja avada silmad omas kollases, kuivanud muumiapääs. Sa nõuad mult palju. See oleks liivatera otsimine ookeani vetest. Kuid siiski tahan sulle vastata.

Sa olid kord vägev, sul olid käsutada sadanded orjad, tuhanded tulid ja ehitasid sulle koja, kus sulisesid jahedad kaeved ja jooksid värsked allikaveed. Ei pääsenud su õelat pääd põletama päikese kiir. Su hellitatud, lõhnaõilidega võitnud keha lebas kallitel karusnahkadel ja vaipadel, su himurate silmade ees väänlesid võluvamad naised alasti, teenijad täitsid su kuld-
sed karikad kallima viinaga . . .

Vaara o — Aitab, aitab, tean seda kõike isegi. See kõik oli minevikus. Tahan vaid teada, mis sünnib minuga praegu.

Vaim — Nüüd, nüüd oled sa muumia, kelle süda imeväel tuksuma hakanud. Kas suudavad su tõntsid silmad näha — vaata, sääl ukse lävel seisab keegi, kes süüdi selles, et tuikab su süda, et katkestati su uni, mis kestnud aastatuhandeid. Kas näed teda? Vaata kuis loidavad pimeduses ta silmad. Ta vahib sind. Sa ei tunne teda, kuid see sääl teab sinust, su vägevusest, su suguvõsa kangelastegudest rohkem kui sa ise tead. Ta on sorinud nende pergamentides, su esivanemad on kistud nende kirstudest, nad on asetatud klaaskastidesse ja neid näidatakse maksu eest hulkadele . . .

Vaara o — Oo — kus on siis jumalad!

Vaim — Sama saatus saab ka sinule osaks. Ta ilmumine siia hauakambri on toonud elu üheks silmpilguks, see vaibub jälle. Vaata teda, kui meeleldi tahaks ta praegu sorida su surmalinnikutes, mis ülekülvatud kalliskividega, ta suruks omad palavikust hõõguvad sõrmed su kallisvarade urnidesse, et väljatuaa väärtused . . .

Vaara o — Halastust! Kus on siis jumalad!? On siis jõuetu jumalate viha ja needmine, miks ei tabanud seda julma rahurikkujat jumalate viha hauakambri avamisel?

Vaim — Vilets hing. Nüüd tuletad sa meelde omi jumalaid; kui elasid olid jumalad sulle selleks, et hirmutada orjade karja, kui need su raske ikke all ägades sulle vastu julgesid hakata.

Kui ehitasid oma koda, kas vähenes su orjade hulk, kuigi neid päeva jooksul langes kümneid, nõrkedes raske kivikoorma all põletava päikese kiirte käes. Kui pilliroog murdus nende selg kupja kepihoopide all. Nad lohistati teiste omasuguste poolt eemale, maeti kõrbe kuuma liiva alla. Kas jäi su koda ehitamata! Ei, uued leegionid tulid asemele su käeliigutuse pääle ja asusid tahuma kive ja sambaid. Emade rindadel imesid lapsed — neist sirusid uued leegionid, kes ootasid su käske.

Need, temasugused sääl on langenud kõik su jumalate viha ja kättemaksu ohvritena kui julgesid avada haudkambri ja rikkuda nende rahu.

Ent see ei heiduta neid. Ikka uusi tuleb pääle, kellel julgust on astuda võitlusesse su jumalatega. Seda teevad nad oma jumala nimel, kelle nimi „teadus“. Selle oma jumala abil toimides unustavad nad sääljuures elava vaimu, kes juhib miljardide saatust igavikust igavikku. Nende jumal on vägev, aga ka jõuetu. Neil on oleviku jumal, nad eksivad ringi tuleviku ja mineviku pimeduses ja sääl ei saa neid aidata nende jumal.

Oma jumala käsul ootab ta praegu, millal langed tagasi oma kirstu. Siis kannab ta selle ja kõik su varanduse päevavalgele. (Viimaseid sõnu rääkides taganeb vaim ja sulab seinaga ühte.)

V a a r a o — (kes vaimu kõne kestes mõttesse vajunud, nüüd kui ärgates) — Ei — ei, see ei tohi sündida! Veel, kus tuikab veri mu soontes ja võin liigutada omi käsivarsi ja käske anda orjadele, olen ma tugevam sinust säääl, võõras kelm. (Lööb kongi — orjadele). — Siduge see hüään säääl ja tooge mu lähemale. Tahan mõista kohut enne kui on hilja. (Orjad veavad seotud teadusemehe vaarao ette.)

V a a r a o — (pilgates) — Miks ei kaitse sind su jumal, miks vaikid ja värised?

Sa värised oma viletsa elu pärast, mida sult võtta võin . . .

T e a d u s e m e e s — Halastust, halastust vägev valitseja! . . .

V a a r a o — Halastust! Tundsid sa halastust kui murdsid maha mu rahupaiga ukсед ja tulid rüvetama pühadusi. Tundsid teised sinusugused halastust kui kotka küüsil röövisid tühjaks mu suguvõsa hauad, sellepärast ei tunne halastust vaarao süda.

T e a d u s e m e e s — Oh vägevaim valitseja, jätta mulle mu elu, töotan, et ei iialgi tõsta jalga su hauakambri lävele.

V a a r a o — See oleks suur häätegu kui kustutaksin su eluküünla. Ei, mitte seda, mu süda jänuneb kättemaksu vihas — kingin sulle elu, kuid kustutan su silmanägemise. (Vang lööb käe silme ette, hoigab). Mu käsivars on selleks küllalt tugev et su silmi läbitorgata tulise oraga, sind saata igavesse pimedusse. Oudsed peavad olema su teadusehimuliste silmade tühjad koopad. Su kõrvad läbistan mürgiste nõeltega, su pääs kohagu merilainte vihane möirgamine. Siis heidan su hauakambri ukse taha, pimedana, kurdina. Kuid enne, kui võtan sult nägemise, näitan sulle midagi.

T e a d u s e m e e s — Halastust, halastust . . .

V a a r a o — Vaiki, vilets, vaata ja kasuta omi silmi veel üürike aeg. (Pillimeeste poole). Teie, mängumehed, näidake oma sõrmede nobedust, tooge kuuldavale võluvamaid helisid ja teie, tantsijad, ilus olgu te puusade rütm ja liikmete paindumus. Tooge välja anumatest mu kallivarad, tantsige mööda sellest vangist säääl, hoides kõrgel kalliskive, lastes neid sädeleda tuhandates värvides. (Gaila poole). Ja sina, Gaila, sinu kätte usaldan ma kasti, milles kuldsel padjal lebab võti, mis avab kõik saladused, kõik ukсед, kus taga asuvad tundmata tulevikud ja vaibunud minevikud. Mängle sellega too vangi silme ees, et oleks tal pärast igaveses pimeduses millest unistada. (Vaarao lööb kongi tantsu algamiseks. Algab muusika ja tants. Gaila jõudes vangi ette, pistab osava liigutusega võtme selle tasku. Seda märkab aga vaarao).

V a a r a o — (lööb kongi, vihaselt) — Mida ma näen! Gaila, on sul salasepitsusi selle neetud vangiga, mis sosistasid äsja talle kõrvu! Miks oled nõnda kahvatu. Rooma siia, sa vilets ori ja ulata mulle see kast. (Gaila läheneb kirstule ja ulatab kasti). Vaarao — ja kus on võti, ma ei näe seda enam siin padjal. Sa vaikid! Orjad, otsige läbi see kerjus säääl ja võtke talt tagasi võti, mida andis talle Gaila. (Orjad otsivad läbi vangi, leiavad võtme ja ulatavad vaaraole.) Vaarao vihaselt — Äraneetud naine, kes sa tahtsid müüa paluva pilgu eest oma käskija. Ei tunne halastust vaarao süda, ühine karistus saagu teile osaks. (Kõigi poole). Nüüd kuulge, tahan toimida kähku, sest tunnen kuidas jõud mu käsivartes kahaneb ja harvenevad südame löögid. Kantke kõik mu varandused siit ära kaugemaisse kambresse, kustutage

seintelt kirjad ja rullige vaibad. Tühjus aigutagu siit vastu ja pettumus saagu osaks neile, kes veel kord murravad maha need ukсед. (Orjad hakkavad varandusi välja kandma).

Üks ori — kõik on kantud, vägev käskija.

Vaarao — Nüüd lahkuge siit, jäävad vaid mu tugevad orjad, keda vajan. (orjade poole.) Kuumutage pühal tulel ora ja tooge mu kätte. (vangi hoidjate poole) Vedage ta mu lähemale. (Teised orjad tulevad oraga ja ulatavad selle varaole. Gaila tahab karjatusega vahele astuda, teda takistab ori. Pime, sähvab tulise ora — õudne läbilõikav karjatus kaks korda. — Valgem).

Vaarao — nõrga kustuva häälega — nüüd, nüüd tõugake ta ukse taha ühes selle äraandjaga, sulege ukсед ja kantke mind kirstuga järele mu varandustele, kuhu ükski raturikkuja ligi ei pääse (langeb tagasi kirstu. ukсед suletakse, on veel näha kuidas orjad asuvad kirstu kandma).

Suletud uste ees — teadusemees endises poosis kui algul, Gaila põlvitab, võtab teadusemehe pää kätte vahele ja vaadates selle tühje silma koopaid —).

Gaila — Õnnetu, kallim, tahan teejuhiks olla su pimedal eluteel. Mulle jäi alles mu nägemine, nõrkes enne jõud vaarao käsivarrest. Tõuse üles, sa vajad värsket õhku ja päikesekiirt. (pimedaks).

Eesriie.

III.

(Teadusemees endises poosis, ta ees põlvitab ta naine reisu ülikonnas, eemal kolm töömest laternaga)

Naine — Tõuse üles, sa vajad värsket õhku ja päikese kiirt. —

Teadusemees — oigades — jah, Gaila, toeta mind, juhi mind välja siit õudsest kohast.

Naine — Mees, sa sonid, see olen mina, mina su väike Luci. —

Teadusemees — karjatab käsi silme ette lüües — Mu silmad, mu silmad, ma olen pime, igaveseks pime!

Naine — (kohkudes) — Näita, mis on su silmadega. (tõomehe poole) tooge lähemale tuli. (vaatab silmi) Rahusta, ei ole midagi need on sul täis koopa tolmu ja jooksevad vett.

Mees — Valgus, valgus! Tuli, ma näen, mu silmad on alles (vaatab tõustes ringi, näeb oma naist). Sina, Luci, kust said sa siia? Kus olen ma praegu?

Naine — Eks ikka neis mutikoobastes ja otsid vaarao hauda. Su arst telegrafeeris mulle Londoni, et oled kardetavalt närvihaige. Saabusin siia lennukil, et tagasi viia sind Londoni, siit antiikprahi juurest. —

Teadusemees — Jah, kallim, lahkume siit. Oota pühin oma silmi, nad ikka valutavad mul veel. (ühes tasku rätiga tõmbab välja taskust vaaraopääehte, kohkub, jääb vahtima tühjusesse).

Naine — Mis see sul on, oled selle kaevates leidnud?

Teadusemees — (pool endamisi) Leidnud, ei, see anti mulle sääl sees. . . siiski olin ma sääl sees. . . Mu jumal, mu teadus, kuis lahendada sa mulle selle mõistatuse.

Eesriie.

ESV
Maa- ja
Kaitse-
Ministeerium

HR

Kevad.

Lahutet, unustet välisest ilmast seisab lahe keskel, kõrgel paaskaldal majake. Aastaid kuulab ta ruttavate lainte koha, merehädaliste meeleheitlikku kisa ja tormide hulumist.

Niisama kui maja, on vajund unustusse ka ta elanik — kalamees. Kogu pika talve on ta siin mööda veetnud, olles tuulte ja tuiskude meelevalle all. Nüüd kui tulnud kevad, valdab rõõm üksiklase, kes unustet teistest maisist.

Kevad, seda on ta alati armastand, nagu oma ilusamat ideaali — merd! Kevad õhtuil istub ta all kaldal, pilk kündund kaugesse kui ootaks kedagi. Silmis aga peegeldub rõõm, et tulnud kevad, et vabanend meri, — ta hing.

Teda valdab mälestusi . . .

Ta näeb jällegi silmi . . . Neid silm, mida näinud oli aastate eest ühel tormisel ööl ja millede pilk läbistand südame. — Ta oli nende omanikku otsind aastaid, pettunult ja lootusetult — leida.

Nii oli möödunud aastaid. —

Oli jällegi üks neist hämaraist kevadõhtuist, mil kalamees all kaldal istus. Ta ei kuulnud, ei näinud, kuis tuli ta õnn, ta otsitav. Ta silmad särasid kui tähed, ta tuli kui eksind kartlik kajak, kes otsib pesale uut paika. Ja jõudnud mere kaldale palvetas ta. Aga ümbrus vaikis ja kõik loodus näis ootavat igatsedes. Oh, kui õnnelik, õnnelik oli kalamees, leidnnd õnne, mida nii kaua oli otsind! . . .

Sellest ajast olid nad lahutamata koos, õnn ja kalamees. Ei kunagi pole olnud ükski surelik nii õnnelik, kui oli kalamees paaskaldalt — Ei kunagi enne pole tunnud ta kevadet hinges nii ilusana, armsana; ei kunagi enne pole olnud ta kirgede laps.

Ülevoolavas õnnes unustas ta mere, mis oli olnud ta siimaalne armastus, ta kõige parem sõber. Joobnud õnnest sosistas ta:

„Oh, kuis ma sind armastan! Sa oled kui õõ, mille kaisust end koit vabastab, tõstes oma käed kuldse kumaga, mis lööb idas hülgele. Siis tõuseb ta nagu taevani ja suudleb seda tuhandete punaste huultega. Sa oled kui meri, kui päikene palaval keskpäeval oma kalliskivide tolmu ta pinnale puistab, kui ta säten-dab, nagu vein kuldkarikas pimestava valguse käes. Jah, sa oled kui meri, keda ma kõige rohkem siis armastan kui punetavad videvikuarvjud end ta rinnale suruvad, — kui kaugete kellade kaeblikud helid tasapikka ning vaikselt ta põhjatumaisse sügavusisse peituvad, — kui mineviku mälestused, nagu kaduvate tiibade kustuv kohin taevani virvendavad — kui otsatu kurbus, nagu sügisel langevate lehtede sosin hinge rõhub.“ — Oli kevad looduses, oli kevad inimese südames —

Kuid pole miski kestav siin, kus elab vaid armastus, viha ja võitlus. Kadus õnn nagu ta tulnudki. — Oli kalamees jällegi üksi! Istus jällegi mere kaldal, vaadates kaugusse. Valkjana uduna kergib meri kaugel taevani ja ta vaiksele pinnale koovad tähed unistuste võrke. Nagu igaviku käskjalg ilmub korraks eemal verepunaste virmaliste vilkuv kuma, — ilmub ja kaob merde õnnistades peagi jälle otsatusse. —

„Süda, unusta, unusta!“ kajab hüüd. Ja unubki vast möödunud sündmusi — Ja mere vaikne palve, valgus, mis sügavusest helgib ja tähtede silmist tagasi vilgub, mägede hüüd, mis mere kurvas üksilduses kaigub, — see kõik on ainus laul, ainus kuldne unenägu, ainus õnn, — täis eneseunustust.

Tormiline kalamehe hing laotus laiali mere kohale, tõmbas ta oma hõlma, ja nad puhkasid üksteise rinnal armastuse õnne maitstes. Oh ööd, täis mõistmata joovastust! — Eksivad meteoorid lendlevad tormiliselt ta hinges ja ta surub kirglikult mere palavikus hõõguvate hämarikku rinnale ning imeb ahnelt oma õnne enesesse. —

Matab õo igaveste vaiksete, lumega kaet mägede vahele sügavasse orgesse oma musta koorma. Päikese viimased kiired kustuvad horitsondil ja hingerahustav vaikus laotab end üle taeva ja maa. Valendavad udused pilved mere kohal. Kuuvalgus katab ta tasase pinna kaldast kaldani ja tähesilmad kaldavad omi kahvatand kiiri ookeanide sügavusisse . . . Ja kaugusega ühineb ümbrus ning merepinda katavad hinge hiilgavamaist unistusist koet katted ja igaviku eesöues lee-gitseb võitvalt kalamehe önn. Ainult meri jääb ta armastuseks, mis unenägudes mere sügavuste saladusist ikka jälle uuesti öitsele lööb ja öitsevat kevadet kala-mehe hinges kunagi ei kustuta.

On kevad looduses, on kevad ka inimese südames.

Paides. 4. X. 26.

—Tähty—

Sisu:

	Lhk.
Hilda Ant †	2
Nigulas Käbin †	3
Kooliöe kalmul	4
Velle surm	4
Tempelum novum	6
Ma tahaks lilli	6
Valusan silmapilgun	7
Vaaroo hauakambri saladus	8
Kevad	15
Mälestuseks Hilda Ant'ile	

ILLUSTRATSIOONID: H. Reinolt, E. Künnapuu'lt, J. Kullerkupult ja E. Gustmann'ilt.

KAAS: J. Kullerkup'ult.

Väljaandja: Järva maakonna Paide Ühisgümnaasiumi Noorsoo-Liit.

Toimetus: A. Roosileht, L. Pilt, F. Tauberg, H. Mägi, R. Grauberg, E. Elblaas, E. Gutmann, J. Kullerkupp, R. Öunapuu.

A. Seidelberg'i pärij. trükk. Paides. 1926.

Ar 926 P
Ajatar